

Thanphuying Phoonsuk Phanomyong: The Life-Partner of the Key Initiator of Democracy Reformation

Duangmon Chitchamnong

Ph.D. (Thai), Associate Professor, Department of Thai,

Faculty of Humanities and Social Science, Prince of Songkla University, Pattani

E-mail: cduangmon@bunga.pn.psu.ac.th

Abstract

Thanphuying Phoonsuk Phanomyong: The Life-Partner of the Key Initiator of Democracy Reformation is a faithful and thought-provoking book inspired by virtual consciousness and founded on meticulous selections of factual information. This book serves a valuable source for readers seeking the truth and understanding about the origin of some prevailing problems in Thailand. Historically rooted, this biography superbly portrays the life-long struggle of Thanphuying Phoonsuk and her husband against political flux.

Keywords: biography, history, political flux, Poonsuk Phanomyong, Pridi Phanomyong

ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์: คู่ชีวิตผู้อภิวัตน์ประชาธิปไตย

ดวงมน จิตรจำนงค์

อ.ด. (ภาษาไทย), รองศาสตราจารย์

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

E-mail: cduangmon@bunga.pn.psu.ac.th

บทคัดย่อ

ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ : คู่ชีวิตผู้อภิวัตน์ประชาธิปไตย เป็นหนังสือที่เขียนด้วยความศรัทธาต่อคุณธรรม และชักนำให้ค้นหาความจริงบนฐานข้อเท็จจริงที่เลือกเฟ้นมาประมวลอย่างชวนคิด นับว่าเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจที่มาของปัญหาบางประการของประเทศไทยที่สืบต่อมาถึงปัจจุบัน ในฐานะหนังสือชีวประวัติที่ไม่สามารถตัดขาดจากประวัติศาสตร์ หนังสือเล่มนี้สามารถชี้ความสัมพันธ์ของการยืนหยัดของท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ และคู่ชีวิต กับความผันผวนทางการเมืองได้อย่างน่าประทับใจ

คำสำคัญ : ความผันผวนทางการเมือง, ชิวประวัติ, ประวัติศาสตร์, ปรีดี พนมยงค์, พูนศุข พนมยงค์



ภาณุมาศ ภูมิถาวร. (2550). ท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์ คู่ชีวิตผู้อภิวัตน์ประชาธิปไตย. กรุงเทพฯ: แม่คำผาง. 125 หน้า. ภาพประกอบ.

ภาณุมาศ ภูมิถาวร เป็นนักเขียนบันเทิงคดีที่มีชื่อเสียงมาจากนวนิยายสำหรับเยาวชน ล่าสุดผลงานนวนิยายเกี่ยววามจาก ได้เข้ารอบสุดท้ายในการพิจารณารางวัลซีไรต์ ในปี พ.ศ. 2549 ในนวนิยายเรื่องนี้ผู้อ่านอาจจะสังเกตได้ว่าผู้แต่งมีความศรัทธาต่อความเป็นมนุษย์ซึ่งชีวิตด้วยคุณธรรม ดังที่สูงชาวญวนอพยพแห่งหมู่บ้านจาก สอนกวยตัวเอก ลูกชายของตนว่า “ดูแลตัวเองให้ดี อยู่ที่ไหนก็ต้องเป็นคนดี ทำตัวให้เหมือนไฟ ที่แม้จะถูกลมเป่าให้เอนเอียงก็เพียงชั่วคราว แล้วเปลวไฟก็จะกลับตั้งตรงอีก...” (ฉบับพิมพ์ครั้งแรก 2546, หน้า 186)

ไม่แปลกที่ผู้แต่งซึ่งเป็นคนรุ่นหลังจะรู้สึกทนนั่งอยู่ไม่ได้ จนต้องแต่งชีวประวัติเล่มนี้ขึ้นมา ตีพิมพ์ในเดือนมิถุนายน 2550 ภายหลังที่ได้เข้าสัมภาษณ์ท่านผู้หญิงพูนศุข เมื่อท่านมีอายุครบ 95 ปี ในวันที่ 2 มกราคม ปีเดียวกัน อันเป็นเวลาสี่เดือนก่อนถึงแก่อนิจกรรม ในวันที่ 12 พฤษภาคม 2550 แรงบันดาลใจของผู้แต่งน่าจะอยู่ที่การได้รับรู้ว่าเจ้าของชีวประวัติ “สามารถยืนหยัดอยู่ด้วยกำลังใจอันเด็ดเดี่ยวแข็งแกร่ง ไม่ยอมคุกเข่าให้ความอยู่ดีธรรมใด ๆ” (“ระลึกท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์”, หน้า 8) ดูเสมือนว่าความอยู่ดีธรรมไม่อาจทำลายความจริงได้ ผู้แต่งจึงยืนยันว่า “กาลเวลาย่อมพิสูจน์สัจธรรมเสมอ” (หน้า 6)

นอกจากความเป็นมาของสกุลพนมยงค์ และ ณ ป้อมเพชร์ ซึ่งมีบรรพบุรุษร่วมกันสืบได้ถึงแผ่นดินพระเจ้าเอกทัศ และชีวิตวัยเยาว์ของพูนศุข ณ ป้อมเพชร์ ก่อนสมรสกับปรีดี พนมยงค์ ด้วยประวัติชีวิตที่ไม่อาจแยกออกจากประวัติศาสตร์การเมืองไทย ผู้แต่งเลือกที่จะเรียบเรียงประวัติบางเสี้ยวชีวิตของท่านผู้หญิงพูนศุข ในทำนอง “บันทึกประวัติศาสตร์ช่วงหนึ่งหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองถึงปัจจุบัน” ไม่เฉพาะจากคำสัมภาษณ์ที่ได้รับโดยตรงเท่านั้น หากได้อาศัยเอกสารอ้างอิงจำนวนหนึ่ง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นข้อเขียนของรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ ข้อเขียนของท่านผู้หญิงในหนังสือ 101 ปี ปรีดี-90ปีพูนศุข (2545) และคำให้สัมภาษณ์ของท่านผู้หญิงที่ตีพิมพ์แล้วในนิตยสาร เมื่อ พ.ศ. 2543 นอกเหนือจากผลงานของนักประวัติศาสตร์หลายท่าน เห็นชัดว่าผู้แต่งไม่อาจหลีกเลี่ยงการเลือกข้างได้ถึงแม้จะมีหลักยึดถืออยู่ว่าเขียนตรงตามความเป็นจริงตามที่ได้รับคำกับท่านผู้หญิง (หน้า 9) แต่ความเป็นจริงที่ผ่านการเลือกคัดมาด้วยกรอบทัศนะ ก็เป็นความเป็นจริงเชิงความเห็น ซึ่งอาจจะถกเถียงโต้แย้งกันได้ จึงเท่ากับว่าหนังสือชีวประวัตินี้ยังไม่ได้ผูกขาดคำตอบของการค้นหาความจริง และน่าจะนับว่ามีคุณค่าในการนำเสนอที่ชักนำให้ความจริงอีกหลายส่วนกระจ่างขึ้น

ในการค้นคิดต่อไปของผู้อ่าน

ข้อเท็จจริงจำนวนหนึ่งในหนังสือนี้ชวนคิดว่าเหตุใดการปกครองที่เปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตย ผ่านมาถึง 75 ปี จึงยังลุ่มลุกคูกคาลานอยู่ (สำนวนคูกคาลานมาจากคูก(เข่า)คาลาน - กรุณาอย่าเปลี่ยนเป็นคลุก) การพัฒนาที่ดินเพื่อการปลูกข้าว ในสมัยรัชกาลที่ 4 เมื่อประเทศตะวันตกแผ่อำนาจเข้ามาในยุคอาณานิคม ไม่ได้ทำให้ชาวนามีที่ทำกินแต่อย่างใด ช้ำยังมีหนี้สิน (คล้ายกับการพัฒนาหลังกึ่งพุทธกาลเป็นต้นมา) ความเปลี่ยนแปลงนี้ กลับกลายเป็นส่งผลต่อความมั่งคั่งของชนชั้นสูง และสร้างชนชั้นกลางขึ้นในเมืองหลวงและเมืองใหญ่บางเมือง (อ้างถึง ประวัติการเมืองไทยฯ ของชาลววิทย์ เกษตรศิริ, 2549) ด้วยเหตุนี้เค้าโครงเศรษฐกิจของปรีดี พนมยงค์ (ที่ดูเหมือนว่ามาก่อนเวลา) ซึ่งเสนอบนฐานคิดที่ว่าเศรษฐกิจตกต่ำตั้งแต่ช่วงก่อนการปฏิวัติ มาจากความเหลื่อมล้ำที่ตกแก่ราษฎรผู้ขาดหลักประกันในชีวิต จึงถูกต่อต้านด้วยความกลัวว่าเป็นแนวทางของคอมมิวนิสต์ อันเป็นที่มาของการกระทำรัฐประหารครั้งแรกในปี 2476 และการออก “พระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์ 2475” ขึ้นเป็นครั้งแรก (บทที่ 4 “ฟ้าเปลี่ยนสี” และ บทที่ 5 “คลื่นใหญ่ลมแรง”)

ข้อเท็จจริงเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่แต่เมื่อรวบรวมมาเรียบเรียงอย่างกระชับ ก็เท่ากับชี้ชวนให้ผู้รักบ้านเมืองกลับไปทบทวนปัญหาอันยังสาบไม่จบ นั่นคือปัญหาที่คนส่วนใหญ่อันเป็นประชาชนชาวบ้านก็ยังไม่ได้รับอานิสงส์จากการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงทุกวันนี้

การต่อสู้ในกลุ่มผู้ปกครองที่อิงกับอำนาจทหาร การยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับ 2489 และใช้ฉบับ 2490 แทน กบฏวังหลวง ในปี 2492 การ “จับกุมฝ่ายขบวนการประชาธิปไตยชนิด ‘ล้างบาง’ ” ความตายของ ดร.ทองเปลว ชลภูมิ การสังหารอดีตรัฐมนตรีจำลอง ดาวเรือง ถวิล อุดล และทองอินทร์ ภูริพัฒน์

ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ล้วนเป็นข้อเท็จจริงที่ตรวจสอบได้ทั้งสิ้น ไม่เว้นแม้แต่การไล่ไคล้ของคู่ต่อสู้ทางการเมืองในกรณีสวรรคต

ในส่วนการดำรงตนของท่านผู้หญิงพูนศุข หลังการลี้ภัยของนายปรีดี สู่อาณาณรัฐประชาชนจีนถึง 21 ปี จุดเด่นอยู่ที่การทำหน้าที่พ่อและแม่ของลูก ๆ ทั้งหกคนอย่างเข้มแข็ง อดทน เมื่อถูกจับกุมคุมขังโดยต้องนำบุตรสาวคนเล็กไปนอนที่สันติบาลด้วย เพราะการเข้าร่วมคัดค้านสงครามเกาหลี ที่เรียกว่า กบฏสันติภาพ 2495 ได้รับความกระทบกระเทือนจิตใจอย่างมาก เพราะเป็นช่วงเดียวกับที่ปาล พนมยงค์ บุตรชายคนโตถูกควบคุมตัวไว้ด้วย ท่านได้รับการปล่อยตัวเมื่อถูกคุมขังนาน 84 วัน เพราะกรมอัยการสั่งไม่ฟ้อง จึงตัดสินใจพาลูกสองคนเล็กไปฝรั่งเศส ละลูกคนโตไว้ในที่คุมขัง จนได้รับการปล่อยตัวเมื่อ พ.ศ. 2500

การยื่นหยัดในคราวถูกปีนกลรตถึงยังทำเนียบท่าช้าง (2490) กบฏวังหลวง (2492) หรือย้อนหลังไปคราวร่วมต่อสู้ในขบวนการเสรีไทยสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 คือการใช้ชีวิตอย่างตั้งมั่นในคุณธรรมของผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งผ่านกาลเวลามีเหตุการณ์ร้ายแรงเป็นเครื่องพิสูจน์ จนถึงจุดที่บุตรชายคนโตที่หมายจะฝากผีฝากไข้ถึงแก่กรรมด้วยโรคมะเร็ง ในปี 2524 และนายปรีดี พนมยงค์ ถึงแก่กรรมในปี 2526 ที่ประเทศฝรั่งเศส โดยไม่สามารถกลับคืนยังมาตุภูมิได้ตั้งปรารถนา แม้มีความกำสรวล แต่ผู้แต่งสามารถชี้แสดงความสงบเยือกเย็นของเจ้าของชีวประวัติ ความรักอันมั่นคง และความภักดีต่อบ้านเมือง อีกทั้งความตระหนงในเกียรติยศของคนคนหนึ่ง อันเป็นที่มาของ “คำสั่งถึงลูก ๆ ทุกคน” หนึ่งในสิบชื่อว่า “ไม่ขอรับเกียรติยศใด ๆ ทั้งสิ้น” เมื่อสิ้นชีพแล้ว

นับว่าหนังสือเล่มเล็ก ๆ ความยาว 125 หน้านี้เป็นหนังสือที่ชวนอ่าน หากจะมีข้อท้วงติงบ้างในด้านความประณีต สำหรับการพิมพ์ครั้งต่อไป ควรจะได้พิสูจน์อักษรให้ถี่ถ้วน เช่น การสะกดชื่อท่านผู้หญิงใน

หน้า 8 การตรวจสอบข้อเท็จจริง เช่น พระนามสมเด็จพระเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงวรชบุรี (หน้า 33) น่าจะคลาดเคลื่อน ที่ถูกต้องคือกรมหลวงเพชรบุรี ซึ่งมีสร้อยพระนามต่ออีก ข้อความสุดท้ายในหน้า 17 ที่ว่า “และคนอื่น ๆ ที่ไม่แต่งงาน” อ่านไม่เข้ากัน น่าจะเป็น “ส่วนอัน [บุตรคนเล็กของเกริ่นและแก้ว] ไม่แต่งงาน”

ในส่วนการเรียบเรียงนั้น ข้อขยายความบางตอนต่างช่วงเวลาเท่ากับข้อความหลัก เช่น ในหน้า 35 ให้ข้อมูลว่ากรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ทรงเป็นอภิรัฐมนตรีบริหารงานในหน้าที่ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ตามรัฐธรรมนูญ 2490 ซึ่งมีฉายาว่า “ฉบับใต้ตุ่ม” โดยดำรงตำแหน่งในปี 2490-2494 และ 2506 นับเป็นการกล่าวเลยไปถึงกว่า 30 ปี โดยที่ก่อนหน้าคำอธิบายนี้ กล่าวถึงพระองค์เจ้าธานีนิวัต ซึ่งภายหลังทรงกรมเป็นกรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ว่าเป็นหนึ่งในบรรดาแขกผู้ใหญ่ในงานสมรสของนายปรีดีกับท่านผู้หญิง ในปี 2471 (หน้า 34) ข้อความอธิบายขนาดยาวเกือบ 10 บรรทัด ควรอยู่ในเชิงอรรถขยายความ หรือคำอธิบายท้ายบทจะเหมาะสมกว่า

นอกจากนี้ยังมีการเรียกบุคคลด้วยคำนำหน้านามที่ลึกลับ โดยไม่ใช่ข้อความในอัญประกาศ เช่น บางแห่งเรียกคุณ บางแห่งเรียกนาย (หน้า 36, 57, 73) แสดงความไม่กลมกลืนของคำให้สัมภาษณ์กับการเล่าของผู้แต่ง การผูกประโยคด้วยโครงสร้างโดยอนุโลมตามความเปลี่ยนแปลงของภาษาร่วมสมัย (ซึ่งยังไม่ลงตัว) แต่ไม่เป็นประโยชน์ต่อการสื่อความ น่าจะปรับแต่งได้ เช่น เมื่อกล่าวถึงการจัดพิมพ์หนังสือ “ประชุมกฎหมายไทย” เล่มที่ 1-12 ว่า

“...หนังสือชุดนี้เป็นที่ต้องการมาก ทำให้ท่านทั้งสองเก็บหอมรอมริบ จนสามารถปลูกบ้านหลังใหม่...ได้ในเวลาต่อมา (หน้า 36)

การกำหนดประโยคที่ 1 เป็นเหตุ แล้วต่อด้วยผลในประโยคที่ 2 โดยใช้ ทำให้เป็นคำเชื่อมนี้ ยังไม่

สื่อความ เนื่องจากการเป็นที่ต้องการของหนังสือไม้ไผ่
เหตุ ของการเก็บหอมรอมริบ แต่อย่างไร แต่เป็น
ปัจจัยเกื้อหนุนของการเก็บออมมากกว่า จึงควรกล่าวว่า

“เมื่อหนังสือชุดนี้เป็นที่ต้องการมาก
การเก็บหอมรอมริบของท่านทั้งสองจึงประสบความสำเร็จ จนสามารถปลูกบ้านหลังใหม่...ได้
ในเวลาต่อมา”

ควรตรวจสอบการใช้ทำให้ ซึ่งปกติเป็นคำกริยา
แต่กลายเป็นคำเชื่อมในที่อื่น ๆ อีก เช่น หน้า 43,
44, 51, 89, 97

อนึ่ง การประสานลักษณะการเขียนเชิงวิชาการ
กับการเขียนเชิงสารคดียังไม่ลงตัวนัก บางแห่งไม่เห็น
การอ้างอิงที่เหมาะสม เช่น ในหน้า 45-46 ที่กล่าวถึง
การริเริ่มคิดปฏิวัติของกลุ่มนายปรีดี พนมยงค์ ขณะ
ศึกษาที่ฝรั่งเศส

เอกสารอ้างอิง

- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2549). ประวัติการเมืองไทย
2475-2500. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
101 ปี ปรีดี - 90 ปี พูนศุข. (2545). กรุงเทพฯ:
ปิปรุสพับลิเคชั่น.

